JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

L. A. Geelhoed

2 päivänä kesäkuuta 2005 [1]

I Johdanto

1. Käsiteltävänä oleva ennakkoratkaisupyyntö, jonka on esittänyt High Court of Justice, Queen's Bench Division (Yhdistynyt kuningaskunta), koskee tuotevastuuta koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 25 päivänä heinäkuuta 1985 annetun neuvoston direktiivin 85/374/ETY [2] (jäljempänä direktiivi) 11 artiklan tulkintaa.

2. Ennakkoratkaisua pyytänyt kansallinen tuomioistuin haluaa erityisesti tietää, milloin tuotteen katsotaan olevan laskettu liikkeelle. Tästä hetkestä riippuu, onko kanne valmistajaa vastaan nostettu ajoissa, toisin sanoen direktiivin 11 artiklassa säädetyn mukaisessa kymmenessä vuodessa päivästä, jona tuote on laskettu liikkeelle. Vielä huomioon otettava seikka on se, että tuotteen, jonka väitetään olevan turvallisuudeltaan puutteellinen, ensimmäinen toimitus tapahtui kahden samaan konserniin kuuluvan yhtiön välillä. Katsotaanko konsernin sisällä tapahtunut toimitus tuotteen liikkeelle laskemiseksi?

3. Lisäksi vaikuttaa siltä, että ensimmäinen kanne on nostettu kymmenen vuoden määräajassa mutta väärää henkilöä, nimittäin tuotteen toimittajaa (vastaaja ensimmäisessä kanteessa) vastaan siinä virheellisessä käsityksessä, että tuotteen toimittaja olisi sen valmistaja. Niin muodoin vaikuttaa siltä, että myöhempi kanne oikeaa valmistajaa (vastaaja toisessa kanteessa) vastaan on nostettu juuri ennen kymmenen vuoden määräajan umpeutumista tai vähän sen jälkeen. Näin ollen seuraava kysymys on se, onko tällaisissa tilanteissa sallittua katsoa ensimmäisen kanteen vastaajaa vastaan nostettu kanne valmistajaa (vastaaja toisessa kanteessa, vastaajaksi ehdotettu ensimmäisessä kanteessa) vastaan nostetuksi kanteeksi tai, jos toinen kanne valmistajaa vastaan on nostettu määräajan päätyttyä, onko kansallisessa tuomioistuimessa mahdollista katsoa toisen vastaajan tulleen ensimmäisen sijaan.

1 — Alkuperäinen kieli: englanti.
2 — EYVL L 210, s. 29.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

4. Direktiivin 1 artiklassa säädetään, että "valmistaja vastaa vahingosta, joka aiheutuu hänen tuotteensa puutteellisesta turvallisuudesta".

5. Direktiivin 7 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Valmistaja ei ole tämän direktiivin mukaan vastuussa, jos hän näyttää:

a) että hän ei ole laskenut tuotetta liikkeelle;

— —"

6. Direktiivin 11 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden on lainsäädännössään säädettävä, että vahinkoa kärsineelle tämän direktiivin mukaan kuuluvat oikeudet vanhentuvat kymmenessä vuodessa päivästä, jona valmistaja laski vahinkoa aiheuttaneen tuotteen liikkeelle, jollei vahinkoa kärsinyt ole tänä aikana nostanut kannetta valmistajaa vastaan."

7. Yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa Veedfald vastaan Århus Amtskommune 10.5.2001 antamassaan tuomiossa,[3] että direktiivin 7 artiklan a kohtaa on tulkittava siten, että turvallisuudeltaan puutteellinen tuote on laskettu liikkeelle silloin, kun sitä käytetään konkreettisen lääkintäpalvelun suorittamisen yhteydessä ihmisen elimen valmistelemiseen elinsiirtoa varten ja kun elimeen kohdistuva vahinko seuraa tästä valmistelemisesta.

8. Direktiivi saatettiin osaksi Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädäntöä Consumer Protection Act 1987 Part I -nimisellä lailla (jäljempänä vuoden 1987 kuluttajansuojalaki), joka tuli voimaan 1.3.1988. Kyseisen lain 4 §:n sanamuoto on seuraava:

"1) Jokainen, jota vastaan on tämän säännöksen nojalla nostettu turvallisuudeltaan puutteellista tuotetta koskeva siviilikanne, vapautuu vastuusta, jos hän näyttää

— —

3 — Asia C-203/99, Veedfald v. Århus Amtskommune, tuomio 10.5.2001 (Kok. 2001, s. I-3569, 18 kohta).

b) että ei koskaan toimittanut kyseistä tuotetta toiselle, tai

— —

d) että tuote ei ollut turvallisuudeltaan puutteellinen asianomaisella hetkellä;

— —"

9. Lisäksi vuoden 1987 kuluttajansuojalailla lisättiin Limitation Act 1980 -nimiseen lakiin (jäljempänä vuoden 1980 vanhentumisaikalaki) uusi 11A §:n 3 momentti, jossa säädetään seuraavaa:

"Tämän säännöksen mukaista kannetta ei saa nostaa merkityksellisestä hetkestä alkavan kymmenen vuoden määräajan päätyttyä — — ; ja kanneoikeus sammuu tämän momentin nojalla mainitun kymmenen vuoden määräajan päätyttyä siitä riippumatta, oliko kanneoikeutta syntynyt tai oliko tämän lain myöhempien säännösten mukainen aika alkanut kulua."

III Tosiseikat, asian käsittely ja ennakkoratkaisukysymykset

10. Declan O'Byrne, joka on kantaja pääasioissa, rokotettiin pikkulapsena 3.11.1992 hemofilustautirokotteella MacDonald Road Medical Centre -nimisellä lääkäriasemalla.

11. Rokotuksen jälkeen kantajalla ilmeni vakava aivovaurio. Kantajan mukaan hänen aivovaurionsa johtui rokotteesta, joka oli turvallisuudeltaan puutteellinen.

12. Rokotteen valmistaja oli Pasteur Mérieux Sérums et Vaccins SA -niminen ranskalainen yhtiö, joka myöhemmin vaihtoi nimekseen Aventis Pasteur SA (jäljempänä APSA).

13. Englantilainen Mérieux UK Limited -niminen yhtiö oli APSA:n kokonaan omistama tytäryhtiö ja toimi APSA:n valmistamien tuotteiden jakelijana Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Mérieux UK Limited vaihtoi myöhemmin nimekseen Aventis Pasteur MSD (jäljempänä APMSD).

14. APSA lähetti 18.9.1992 rokote-erän, joka piti sisällään myös uhrille annetun rokotteen, APMSD:lle, joka sai kyseisen erän 22.9.1992. APSA lähetti APMSD:lle kyseisestä erästä laskun, jonka APMSD asianmukaisesti maksoi.

15. Tuntemattomana päivänä ennen tai jälkeen 7.10.1992 APMSD myi ilmeisesti osan kyseisestä erästä Yhdistyneen kuningaskunnan Department of Healthille ja toimitti sen suoraan Department of Healthin nimeämälle sairaalalle. Sairaala puolestaan toimitti sen kyseiselle lääkäriasemalle, jossa kantaja rokotettiin 3.11.1992.

16. Kantaja nosti 2.11.2000 APMSD:tä vastaan kanteen, jossa hän vaati vahingonkorvausta ja väitti, että APMSD oli tuotteen valmistaja.

17. Toinen kanne nostettiin 7.10.2002 APSA:a vastaan. Kantajan asianajajat totesivat kansallisessa tuomioistuimessa, että heille selvisi ensimmäistä kertaa vasta kesän 2002 aikana, että tuotteen valmistaja oli itse asiassa APSA eikä APMSD.

18. Näissä oikeudenkäynneissä APSA väittää, että koska se toimitti tuotteen markkinoille lähettämällä rokote-erän 18.9.1992 tytäryhtiölleen, joka sai sen 22.9.1992, 7.10.2002 nostettu kanne pantiin vireille vuoden 1980 vanhentumisaikalain 11 a artiklan 3 momentin, jolla direktiivin 11 artikla siirrettiin osaksi kansallista lainsäädäntöä, perusteella nostettavan kanteen vireille panemista varten säädetyn kymmenen vuoden määräajan päättymisen jälkeen. Näin ollen kanneoikeus oli vanhentunut.

19. Kantaja väittää kuitenkin, että tuotetta ei laskettu liikkeelle ennen kuin APMSD toimitti sen Department of Healthin nimeämälle sairaalalle ja että tämä tapahtui vasta 7.10.1992 jälkeen, vähemmän kuin kymmenen vuotta ennen toisen kanteen nostamista. Näin ollen kanneoikeus ei ole vanhentunut.

20. Kantaja teki 10.3.2003 kansalliselle tuomioistuimelle sellaista määräystä koskevan hakemuksen, jolla APSA:n katsottaisiin tulleen kaikkia oikeudellisia tarkoituksia varten APMSD:n sijaan ensimmäisen, vuonna 2000 nostetun kanteen osalta.

Ennakkoratkaisukysymykset

21. High Court of Justice, Queen's Bench Division päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat kysymykset:

"1. Kun neuvoston direktiivin 11 artiklaa tulkitaan oikein, lasketaanko tuote liikkeelle tilanteessa, jossa ranskalainen valmistaja on toimittanut kyseisen tuotteen myyntisopimuksen mukaisesti täysin omistamalleen englantilaiselle tytäryhtiölle ja englantilainen yhtiö on toimittanut sen tämän jälkeen toiselle yksikölle,

a) silloin kun se lähtee ranskalaiselta yhtiöltä; vai

b) silloin kun se saapuu englantilaiselle yhtiölle; vai

c) silloin kun se lähtee englantilaiselta yhtiöltä; vai

d) silloin kun se saapuu yksikölle, joka saa sen englantilaiselta yhtiöltä?

2. Voiko jäsenvaltio silloin, kun kantaja nostaa tiettyä yhtiötä (A) vastaan kanteen vedotakseen niihin oikeuksiin, jotka sille on neuvoston direktiivissä myönnetty turvallisuudeltaan puutteelliseksi väitetyn tuotteen osalta, siinä virheellisessä käsityksessä, että A oli tuotteen valmistaja, vaikka tuotteen valmistaja ei itse asiassa ollut A vaan toinen yhtiö (B), myöntää kansallisten lakiensa nojalla tuomioistuimilleen harkintavaltaa käsitellä tällaisia kanteita neuvoston direktiivin 11 artiklassa tarkoitettuina *'valmistajaa vastaan nostettuina kanteina'*?

3. Kun neuvoston direktiivin 11 artiklaa tulkitaan oikein, voivatko jäsenvaltiot myöntää kyseisen artiklan perusteella tuomioistuimelle harkintavaltaa siten, että tämä voi määrätä B:n sijaantulosta A:n tilalle vastaajaksi edellä kysymyksessä nro 2 mainitun kaltaisen kanteen osalta (merkityksellinen kanne) olosuhteissa, joissa

a) 11 artiklassa mainittu kymmenen vuoden määräaika on päättynyt;

b) merkityksellinen kanne nostettiin A:ta vastaan ennen kuin 10 vuoden määräaika oli päättynyt; ja

c) B:tä vastaan ei ollut nostettu ennen kymmenen vuoden määräajan päättymistä kannetta sen tuotteen osalta, jonka kantaja väittää aiheuttaneen vahingon?"

IV Asian arviointi

22. Kansallinen tuomioistuin kysyy ensimmäisessä kysymyksessään, miten direktiivin 11 artiklan ilmaus "laskea liikkeelle" on tulkittava. Tuomioistuin esittää neljä mahdollista päivämäärää, joista kaksi ensimmäistä liittyvät konsernin sisäisiin siirtoihin ja kaksi jälkimmäistä jakeluketjun myöhemmässä vaiheessa tapahtuviin siirtoihin.

23. Valmistajan vastuu lakkaa kymmenen vuoden kuluttua siitä päivästä, kun tuote laskettiin liikkeelle. Ilmaus "laskea liikkeelle" on siksi tärkeä, kun määritellään tarkasti, koska valmistajan ankara vastuu lakkaa. Tätä ilmausta käytetään, paitsi 11 artiklassa, myös 6, 7 ja 17 artiklassa. [4]

24. Tämän ilmauksen tärkeydestä huolimatta sitä ei ole määritelty direktiivissä. Direktiivin laatimisen aikana ilmauksen "laskea liikkeelle" määrittelyä pidettiin tarpeettomana, koska, kuten komission perusteluista (Explanatory Memorandum) käy ilmi, "sitä pidettiin sanojen tavanomaisessa merkityksessä itsestään selvänä". Perustelujen mukaan tuote lasketaan normaalisti liikkeelle silloin, kun se lähtee liikkeelle jakeluketjussa. [5] Toinen syy siihen, miksi tätä ilmaisua ei ole täsmennetty, voisi olla tuotevastuusta kuoleman ja henkilövahingon varalta 27.1.1977 tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen [6] (jäljempänä vuoden 1977 yleissopimus) olemassaolo. Vuoden 1977 yleissopimuksen rakenne on suunnilleen sama kuin direktiivin. Yleissopimuksen 2 artiklan d kohdan mukaan tuote on laskettu liikkeelle silloin, kun valmistaja on toimittanut sen toiselle henkilölle.

4 — Direktiivin 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan sanamuodon mukaan "tuote on turvallisuudeltaan puutteellinen, jos se ei ole niin turvallinen kuin on ollut aihetta odottaa ottaen huomioon kaikki seikat, kuten ajankohta, jona tuote laskettiin liikkeelle".
Direktiivin 7 artiklassa säädetään, että valmistaja ei ole tämän direktiivin mukaan vastuussa, jos hän näyttää:
a) että hän ei ole laskenut tuotetta liikkeelle;
b) että olosuhteet huomioon ottaen on todennäköistä, että tuotteen turvallisuudessa ei ollut vahingon aiheuttanutta puutetta silloin, kun hän laski sen liikkeelle, tai että puute on tullut myöhemmin; — —
e) että laskettaessa tuote liikkeelle tieteellisen ja teknisen tiedon taso ei ollut sellainen, että puutteellinen turvallisuus olisi voitu havaita; tai — —
Direktiivin 17 artiklan mukaan tätä direktiiviä ei sovelleta tuotteisiin, jotka on laskettu liikkeelle ennen kuin ne kansalliset säännökset, joilla jäsenvaltiot saattavat direktiivin voimaan, tulevat voimaan.

5 — [1976] II E.C. Bull. Supp. L11/15.

6 — http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/091.htm.

25. Tämä tapaus osoittaa, että ilmaus "laskea liikkeelle" vaatii komission perusteluissa esitetystä poiketen määritelmän siitä, koska kymmenen vuoden määräaika alkaa. Yhteisöjen tuomioistuimen ei ole vielä tarvinnut määritellä ilmaisua "laskea liikkeelle". Asiassa Veedfald [7] sitä harkittiin, mutta direktiivin 7 artiklan a kohdan yhteydessä tapauksen tosiseikat olivat erityiset ja yhteisöjen tuomioistuimen ei tarvinnut antaa yleistä määritelmää ilmaukselle.

26. Asiassa Veedfald vastaaja väitti, ettei se ollut ikinä laskenut tuotetta liikkeelle. Vastaaja oli munuaisensiirtoa edeltävän, munuaisten huuhteluun tarkoitetun turvallisuudeltaan puutteellisen liuoksen valmistaja. Kyseinen huuhteluliuos oli valmistettu sairaalassa A ja käytetty sairaalassa B ja vastaaja omisti molemmat sairaalat. Vastaaja vetosi siihen, että tuote käytettiin palvelun tarjoamisen (mikä ei kuulu direktiivin soveltamisalaan) eikä jonkinlaisen myyntijärjestelyn yhteydessä. Vastaajan mukaan tässä tapauksessa tuote ei ollut ikinä poistunut tuotteen valmistaneen apteekin ja sitä käyttäneen sairaalan määräysvallasta ja näin ollen tuotetta ei ikinä laskettu liikkeelle direktiivin 7 artiklan a kohdassa tarkoitetulla tavalla.

7 — Mainittu edellä alaviitteessä 3.

27. Yhteisöjen tuomioistuin ei hyväksynyt tätä väitettä. Yhteisöjen tuomioistuin totesi, että "tällaiset olosuhteet eivät ole ratkaisevia silloin, kun — kuten pääasiassa — tuotteen käytölle on ominaista se, että henkilön, jolle tuote on tarkoitettu, on tultava itse kyseiseen valvontapiiriin" (tuomion 17 kohta), ja vastasi tähän liittyvään ennakkoratkaisukysymykseen, että "7 artiklan a kohtaa on tulkittava siten, että turvallisuudeltaan puutteellinen tuote on laskettu liikkeelle silloin, kun sitä käytetään konkreettisen lääkintäpalvelun suorittamisen yhteydessä ihmisen elimen valmistelemiseen elinsiirtoa varten ja kun elimeen kohdistuva vahinko seuraa tästä valmistelemisesta".

28. Käsillä olevassa tapauksessa kyse ei ole siitä, *onko* tuote laskettu liikkeelle, vaan siitä, *koska* se laskettiin liikkeelle. Kysymys siitä, mikä "tapahtuma" huomioidaan, on ratkaiseva vastuun kymmenen vuoden määräajan alkamiselle ja siten sen loppumisen ajankohdalle.

29. Ennen kuin käsittelen tätä kysymystä, muistutan, että direktiivillä pyritään luomaan kuluttajien ja valmistajien etujen välille tasapaino. Tämä tasapaino tulisi ottaa huomioon, kun tulkitaan ilmaisua "laskea liikkeelle". Yhtäältä direktiivillä pyritään suojaamaan kuluttajaa säätämällä valmistajalle tuottamuksesta riippumaton vastuu silloin, kun vahinko johtuu valmistajan tuotteen puutteellisesta turvallisuudesta. Toisaalta

taas valmistajan vastuu on ajallisesti rajoitettu ja lakkaa kymmenen vuoden kuluttua siitä päivästä, jona tuote laskettiin liikkeelle. Näin ollen 11 artikla on laadittu valmistajien etua silmällä pitäen. Määräaika on perusteltu etenkin siksi, että ankara vastuu on valmistajalle raskaampi kuin sopimukseen perustuva tai sopimuksen ulkopuolinen vastuu. Ankaran vastuun ajallinen rajoittaminen katsottiin välttämättömäksi, jotta ei rajoitettaisi teknistä innovaatiota ja jotta mahdollistettaisiin vakuutuksen ottaminen tämän vastuun varalle.

30. Toiseksi, kuten jo mainitsin, ilmaus "laskea liikkeelle" esiintyy useissa kohdissa direktiiviä. On selvää, että sen tulee tarkoittaa samaa asiaa missä tahansa direktiivin kohdassa se esiintyykin.

31. Millä hetkellä tuote lasketaan liikkeelle?

32. Tästä asiasta on esitetty useita eri mielipiteitä. Kantajan, Italian hallituksen ja komission mukaan hetki, jolloin tuote lasketaan liikkeelle, on silloin, kun tuote poistuu valmistajan määräysvallan piiristä tai se on siirretty henkilölle, johon valmistajalla ei ole määräysvaltaa. Tärkeää on tuotteen siirtyminen jakeluketjuun eli sen toimittaminen kolmannelle taholle (tässä tapauksessa sille sairaalalle, jolle APMSD toimitti rokotteen).

33. APSA ja APMSD ovat eri mieltä. Ne väittävät, että ratkaiseva tekijä on hetki, jolloin tuote lähtee siitä yksiköstä, missä se on valmistettu, ja että ostajan, joka on tytäryhtiö, identiteetillä ei ole merkitystä.

34. Ilmeisesti se hetki, jolloin ankaran vastuun määräaika alkaa, tulisi määritellä niin selvästi ja objektiivisesti kuin vain mahdollista. Se ei voi olla liian varhainen (valmistusprosessi voi olla vielä kesken) tai liian myöhäinen (tuote voi olla jossakin kohtaa jakeluketjua).

35. On direktiivin sanamuodon vastaista tulkita merkityksellisen kymmenen vuoden määräajan alkavan hetkellä, jolloin jälleenmyyjä laittaa tuotteen myyntiin, koska direktiivin 11 artikla viittaa selvästi valmistajaan.

36. Mikäli tuote katsotaan lasketuksi liikkeelle, kun valmistaja millä tahansa tosiasiallisella toimella toimittaa sen vastaanottavalle yksikölle, olisi se liian varhaista. Tällaiset tilanteet kattaisivat myös toimittamisen testejä suorittaville elimille. Tämä on vastoin vuoden 1977 yleissopimuksen ja direktiivin valmisteluasiakirjoja, joista ilmenee selvästi, että tuotteen liikkeelle laskemisen käsite ei tarkoita tällaisia elimiä: tuotteen laatutarkastus ei ole päättynyt eikä se ole valmis mahdollisille asiakkaille ja tätä myötä mahdollisille uhreille.

37. Yleensä tuotteen päästäminen jakeluketjuun tapahtuu samanaikaisesti sen liikkeelle laskemisen kanssa. Näin ei kuitenkaan aina ole, kuten tiedämme asiasta Veedfald. Kyseisessä asiassa ei jakeluketjua ollut olemassakaan, mutta siitä huolimatta tuote oli laskettu liikkeelle tietyllä hetkellä. Sopivin näkökulma on sitoa määritelmä määräysvallan menettämiseen. Tästä näkökulmasta katsoen valmistaja luopuu vapaaehtoisesti määräysvallastaan tuotteeseen siirtämällä sen kaupallisella liiketoimella erilliselle yksikölle.

38. Tähän asti kaikki asianomaiset ovat samaa mieltä tästä näkökulmasta; mielipiteet alkavat erkaantua konsernin sisäisten siirtojen kohdalla.

39. Kantajan, komission ja Italian hallituksen mukaan niin kauan kuin tuote pysyy konsernin sisällä, valmistajalla on määräysvalta tuotteeseen.

40. Pääasioiden vastaajien mukaan sillä, onko tuote toimitettu täysin omistetulle tytäryhtiölle, yhtiölle, jolla on joku muu liittymä valmistajaan, tai itsenäiselle kolmannelle taholle, ei kuitenkaan ole merkitystä. Niiden mukaan ainoa kysymys on se, onko valmistaja luopunut vapaaehtoisesti määräysvallastaan tuotteeseen. Ne väittävät, että käsillä olevassa tapauksessa valmistusprosessi oli päättynyt ja että tuote siirtyi pois APSA:n määräysvallasta silloin, kun APSA lähetti sen APMSD:lle. Sen jälkeen kun tuote oli myyty ja lähetetty APMSD:lle, APSA:lla ei ollut enää mahdollisuutta korjata tai muuttaa sitä pyytämättä tuotetta takaisin. Näin ollen niiden mukaan konsernin sisäisiin siirtoihin ei pitäisi soveltaa mitään erityisiä kriteerejä.

41. Vastaajat lisäävät, että määräysvaltaa tuotteeseen ei pidä sekoittaa määräysvaltaan yhtiössä. Ne ovat eri käsitteitä. Ensimmäinen liittyy omistamiseen oikeudellisessa merki-

tyksessä ja toinen äänioikeuksiin. Ne korostavat, että vaikka tytäryhtiö kuuluu samaan konserniin kuin emoyhtiö, sillä on sen emoyhtiöstä erillinen oikeushenkilöllisyys omine oikeuksineen ja velvollisuuksineen.

42. Muistutan, että kuten edellä on todettu, direktiivin 11 artikla on laadittu etenkin valmistajien etuja ajatellen. Kuluttajilla on kuitenkin myös intressi, nimittäin se, että valmistaja ei pystyisi sisäisen organisaationsa keinoin manipuloimaan vastuuaikaa. Täten en hyväksy väitettä, jonka mukaan konsernin sisäistä siirtoa tulisi kohdella yksinkertaisesti samalla tavalla kuin kolmannen tahon kanssa toteutettua siirtoa.

43. Ensiksi on selvää, että kiintopisteenä pitää olla määräysvalta tuotteeseen tai tuotetta koskevan määräysvallan luovutus.

44. Toiseksi on tärkeää olla unohtamatta taloudellisia realiteetteja. Itse asiassa on useita eri tapoja, millä yhtiöt voivat järjestää niiden tuotannon, myynnin ja markkinoinnin. Näin erityisesti tilanteissa, jolloin yhtiön organisaatio ulottuu useampien jäsenvaltioiden alueelle. Tällaisissa olosuhteissa erilaisia tapoja on vieläkin enemmän.

45. Samat tai vastaavat toiminnat voidaan järjestää erilaisilla tavoilla riippuen esimerkiksi verotuksellisista ja muista oikeudellisista seuraamuksista, mitä erityyppisillä järjestelyillä on. Kun toiset yhtiöt jakavat tuotteitaan sivuliikkeiden kautta, toiset tekevät niin tytäryhtiöiden kautta, ja joskus valmistaja toimittaa suoraan kolmansille tahoille. Hybridijärjestelyjä käytetään myös.

46. Kolmanneksi mitä enemmän järjestelytapoja on, sitä suurempi on tarve selville kriteereille sen hetken määrittelemiseksi, jolloin tuote lasketaan liikkeelle. Tuo hetki on samanaikainen määräysvallasta luopumisen kanssa eli sen hetken, jona tuote siirretään ensimmäisen kerran konsernin ulkopuoliselle henkilölle tai yhtiölle, itsenäiselle kolmannelle taholle. Mikäli näin ei ole, määräajan alkamisen hetki vaihtelisi riippuen siitä, käyttikö valmistaja tytäryhtiötä vai sivuliikettä jakeluun, vaikka määräysvaltakysymys kummassakin vaihtoehdossa on sama. Direktiivin soveltamisen kannalta on yhdentekevää, minkä oikeudellisen rakenteen valmistaja on valinnut.

47. Näin ollen niin kauan kuin tuotetta ei ole siirretty taholle, joka ei kuulu konsernin määräysvaltaan, voidaan olettaa, että tuote on vielä sen konsernin määräysvallassa, mihin varsinainen valmistaja kuuluu.

48. Kuten komissio tosiaan toi esiin, konsernin sisäisen ensimmäisen siirron päivämäärän tulkitseminen määräajan alkamishetkeksi voi olla ennenaikaista, koska on hyvin todennäköistä, että useimmissa tapauksissa mahdollisuus siihen, että tuote joutuisi kosketuksiin konsernin ulkopuolisten henkilöiden kanssa, on pieni, kunnes tuote poistuu konsernin jäsenen määräysvallasta. Mikäli konsernin sisäinen ensimmäinen siirto katsotaan tuotteen liikkeelle laskemiseksi, voisi se helposti lyhentää ankaran vastuun määräaikaa. Näin esimerkiksi tapauksessa, jossa tytäryhtiö tai toinen valmistajalle kuuluva tehdaslaitos pitäisi tuotetta hallussaan käyttämättä sitä pari vuotta ja sitten myisi tai vuokraisi sen konsernin ulkopuoliselle henkilölle.

49. Niin kauan kuin tuote pysyy konsernin sisällä, valmistaja voi vielä varmistaa, että tuote ei joudu mahdollisten uhrien ryhmän käsiin. Tämä tarkoittaa, että sen ankaran vastuun määräaika ei ole vielä alkanut. Valmistaja voi olla vastuussa muiden järjestelmien nojalla mutta ei direktiivin.

50. Lisäksi ulkopuoliset eivät ehkä tiedä, koska tuote oli ensimmäisen kerran siirretty valmistajalta tytäryhtiölle. Saattaa olla melko monimutkaista osoittaa konsernin useiden sisäisten siirtojen tapauksessa, missä ja milloin ensimmäinen siirto tapahtui. Sekä uhri että muut osapuolet, joita asia koskee (kuka tahansa direktiivin 3 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu toimittaja), tarvitsevat selvän kiintopisteen sen hetken määrittämiseksi, milloin tuote lasketaan liikkeelle. Konsernin sisäiset suhteet ovat usein liian epäselviä ollakseen hyödyksi tässä suhteessa.

51. Analogisesti haluaisin huomauttaa, etten ole vakuuttunut siitä väitteestä, jonka mukaan tytäryhtiö on oikeudellisesti erillinen emoyhtiöstä (ja siten saman konsernin sisällä tapahtuva siirto yhdeltä oikeussubjektilta toiselle merkitsisi tuotteen laskemista liikkeelle). Eri oikeushenkilöiden käyttö on

yleinen tapa monien syiden takia. Lisäksi, kuten on esimerkiksi kilpailuoikeuden alalla, eri oikeushenkilöitä voidaan kohdella yhtenä yksikkönä EY 81 artiklaa sovellettaessa.[8] Näin niiden läheisten taloudellisten yhteyksien takia. Se tarkoittaa, että niiden väliset järjestelyt on katsottava kyseisen taloudellisen yksikön sisäiseksi tehtävien ja roolien jaoksi. Tästä syystä konsernin jäsenten välillä tehdyt sopimukset ovat kyseisen artiklan soveltamisalan ulkopuolella. Samalla tavoin ei voida hyväksyä, että tuote on laskettu liikkeelle silloin, kun se on siirretty emoyhtiön yhteen jakeluyksikköön, oli se sitten sivuliike tai tytäryhtiö. Se seikka, että jakeluyksikköä tullaan laskuttamaan, ei ole merkityksellistä, koska sisäinen siirtohinnoittelu on yleinen tapa yhtiöiden sisäisissä suhteissa.

52. Siten ankaran vastuun määräajan pitäisi alkaa sillä hetkellä, jolloin valmistaja luopuu vapaaehtoisesti määräysvallastaan tuotteeseen siirtämällä sen taloudellisista syistä jollekin sellaiselle, jolla ei ole liittymää siihen konserniin, mihin valmistaja kuuluu.

8 — Ks. esim. asia 22/71, Béguelin, tuomio 25.11.1971 (Kok. 1971, s. 949).

Toinen ja kolmas ennakkoratkaisukysymys

53. Kansallinen tuomioistuin kysyy toisessa kysymyksessään, salliiko direktiivin 11 artikla sen tuomioistuimen, jossa kantaja on nostanut kanteen, oikeusjärjestyksen käsitellä yhtiötä A vastaan nostetut kanteet *"valmistajaa vastaan nostettuina kanteina"* silloin, kun A:ta vastaan nostettiin kanne siinä virheellisessä käsityksessä, että A oli tuotteen valmistaja ja oikea valmistaja oli toinen yhtiö, yhtiö B. Kolmas kysymys koskee sijaantuloa. Kansallinen tuomioistuin kysyy, onko sallittua määrätä B:n (valmistaja) sijaantulosta A:n (nykyinen vastaaja) tilalle, kun kanne B:tä vastaan on nostettu direktiivin 11 artiklan mukaisen kymmenen vuoden määräajan päätyttyä.

54. Käsitellessäni näitä kysymyksiä katson, että APMSD on A ja APSA on B. Jätän myös huomiotta sen seikan, että ennakkoratkaisupyynnön tiedoissa on joitain puutteita. Ei ole esimerkiksi selvää, miksi kantajalta meni aikaa (marraskuusta 2000 lokakuuhun 2002) nostaa kanne APSA:ta vastaan. Ei ole myöskään selvää, kuinka APMSD reagoi saadessaan kanteen tiedoksi, ja ilmoittiko ja koska tämä yhtiö ilmoitti kantajalle oikean

valmistajan nimen. Tämä on tosiseikkakysymys, joka kansallisen tuomioistuimen tulee selvittää.

55. Alustavana huomautuksena muistutan, että direktiivin 11 artikla viittaa valmistajaan. Se, ketä voidaan pitää valmistajana, on määritelty direktiivin 3 artiklassa: varsinaista valmistajaa sekä sitä, joka varustamalla tuotteen nimellään, tavaramerkillään tai muulla erottuvalla tunnuksellaan esiintyy tuotteen valmistajana.

56. Edelleen kuka tahansa vahinkoa kärsinyt voi haastaa jokaisen, joka on toimittanut tuotteen silloin, kun tuotteen valmistajaa ei voida tunnistaa ja kun tuotteen toimittaja ei ilmoita uhrille kohtuullisessa ajassa valmistajan tai sen, jolta hän on hankkinut tuotteen, nimeä. Tässä tapauksessa direktiivin 3 artiklan 3 kohdan nojalla tuotteen toimittajaa pidetään valmistajana.

57. Kuten totesin, direktiivin 11 artiklalla pyritään vahvistamaan selvä määräaika, jonka loppuessa valmistajan ankara vastuu päättyy, jollei tätä vastaan ole nostettu kannetta ennen sitä päivää.

58. On selvää, että jos vahinkoa kärsinyt on epähuomiossa nostanut kanteen sellaista henkilöä vastaan, joka ei ole valmistaja 3 artiklan merkityksessä, kymmenen vuoden määräaika ei katkea. Virheestä saattaa hyvin olla seurauksena se, että sillä välin kymmenen vuoden määräaika on kulunut, sillä direktiivi ei salli kansallisten tuomioistuinten tai kansallisten oikeusjärjestysten olla ottamatta huomioon määräaikaa silloin, kun kanne oli nostettu ennen määräajan umpeutumista muuta kuin valmistajayhtiötä vastaan, koska tämä heikentäisi direktiivin luomaa tasapainoa käyttäjien ja valmistajien etujen välillä.

59. Näin ollen tarkastelen ennakkoratkaisukysymyksiä 2 ja 3 pääasioiden tapauksessa kyseessä olevien tosiseikkojen valossa.

60. On totta, että käsillä olevassa tapauksessa valmistaja ja toimittaja kuuluvat samaan konserniin. Kuten ensimmäisen kysymyksen vastauksesta tiedämme, APMSD ei ole toimittajana itsenäinen kolmas taho eikä varsinainen valmistaja. Se on kuitenkin se oikeushenkilö, joka ensimmäisen kerran laski tuotteen liikkeelle siirtämällä sen konsernin ulkopuoliselle taholle. Direktiivin

3 artiklan 3 kohtaa sovellettaessa APMSD voitaisiin haastaa toimittajana.

61. Tällaisessa tilanteessa, jota luonnehtii se seikka, että turvallisuudeltaan puutteelliseksi väitetyn tuotteen on laskenut liikkeelle yhtiö, joka kuuluu samaan konserniin kuin yhtiö, joka on valmistanut sen, on suuri todennäköisyys, että vahingon kärsinyt asianosainen saattaa erehtyä siitä, kuka on oikea valmistaja.

62. Jos toimittaja on virheellisesti haastettu valmistajana, tulisi hänen välittömästi ilmoittaa valmistajan nimi kantajalle, etenkin silloin, kun toimittaja on valmistajan tytäryhtiö, kuten käsillä olevassa tapauksessa. Mikäli toimittaja ei tee näin, direktiivin 3 artiklan 3 kohtaa analogisesti soveltaen häntä tulisi/voitaisiin pitää valmistajana.

63. Kuten edellä totesin, jos vahinkoa kärsinyt ei tiedä valmistajan nimeä, voi hän nostaa kanteen toimittajaa vastaan, jonka täytyy vastuusta vapautuakseen ilmoittaa, kuka valmistaja on. Tämä sama pitää paikkansa, jos toimittajaa luullaan virheellisesti tuotteen valmistajaksi. Todellakin, direktiivin 3 artiklan 3 kohdan logiikkaa noudattaen se, että toimittaja kiistää olevansa valmistaja, tuo mukanaan velvollisuuden ilmoittaa kantajalle, kuka valmistaja on, jos se on toimittajan tiedossa niin kuin tässä tapauksessa vaikuttaa vahvasti olevan.

64. Ei ole hyväksyttävissä, että vahinkoa kärsineen kanne hylättäisiin siksi, että määräaika oli kulunut umpeen, mistä voisi olla kyse, jos toimittaja, joka oli virheellisesti haastettu valmistajana, ei kohtuullisessa ajassa ilmoittanut tiedossaan olevaa valmistajan nimeä.

65. Täten ei mielestäni ole direktiivin, erityisesti 3 artiklan 3 kohdan ja 11 artiklan, vastaista sallia sen tuomioistuimen, jossa kantaja on nostanut kanteen toimittajaa vastaan, käsitellä tätä kannetta "valmistajaa vastaan nostettuna kanteena", kun toimittaja tiesi, kuka oli valmistaja, ja olisi voinut informoida kantajaa ajoissa kanteen nostamiseksi valmistajaa vastaan 11 artiklassa säädetyn kymmenen vuoden määräajan kuluessa.

66. Toiseen ennakkoratkaisukysymykseen ehdotettu vastaus huomioon ottaen ei ole tarvetta vastata kolmanteen kysymykseen.

V Ratkaisuehdotus

67. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että kysymyksiin, jotka High Court of Justice, Queen's Bench Division, on esittänyt, vastataan seuraavasti:

Tuotevastuuta koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 25 päivänä heinäkuuta 1985 annetun neuvoston direktiivin 85/374/ETY 11 artiklaa on tulkittava siten, että tuote lasketaan liikkeelle sillä hetkellä, kun sellainen henkilö tai yhtiö, joka on valmistajan tosiasiallisessa määräysvallassa, siirtää sen sellaiselle henkilölle tai yhtiölle, joka ei ole valmistajan tällaisessa määräysvallassa.

Kun kantaja nostaa toimittajaa vastaan kanteen vedotakseen niihin oikeuksiin, jotka sille on neuvoston direktiivissä 85/374/ETY myönnetty turvallisuudeltaan puutteelliseksi väitetyn tuotteen osalta, 11 artiklassa säädetyn kymmenen vuoden määräajan kuluessa siinä virheellisessä käsityksessä, että toimittaja oli tuotteen valmistaja, vaikka itse asiassa tuotteen valmistaja oli toinen samaan konserniin, mihin sekä toimittaja että valmistaja kuuluvat, kuuluva yhtiö, direktiivin 85/374/ETY, erityisesti 3 artiklan 3 kohdan ja 11 artiklan, säännökset sallivat sen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, käsitellä tällaisia kanteita 11 artiklassa tarkoitettuina valmistajaa vastaan nostettuina kanteina, kun toimittaja tiesi valmistajan nimen ja hänen oli mahdollista informoida kantajaa tästä kohtuullisessa ajassa ja joka tapauksessa ennen kyseisen kymmenen vuoden määräajan päättymistä.